

Nyfiken på Stockholms historia? Då ska du besöka Stockholmskällans webbplats, där du kan fördjupa dig i mängder av dokument, bilder och information om vår huvudstad. Webbplatsen är ett samarbete mellan Stadsarkivet, Stadsbiblioteket, Stadsmuseet, Utbildningsförvaltningen, Spårvägmuseet, Stockholms företagsminnen och Kungliga

biblioteket. Med jämna mellanrum under våren publiceras artiklar om stadens spännande historia, skrivna av Stockholmskällans kunniga medarbetare, på denna sida. Först ut är Stadsarkivets redaktör Mats Hayen, som skriver om spårvagnskonduktören Johan Alfred Andersson Ander, den siste person som avrättades i Sverige.

Strejkbrytande frivilliga spårvägsförare under storstrejken 1909. Bidrog möjligtvis det faktum att Andersson-Ander var strejkbrytare till hans dödsdom?

Konduktören som blev bödelns sista offer

Johan Alfred Andersson Ander

Giljotin användes i Sverige för första och sista gången

I år är det hundra år sedan den sista personen avrättades i Sverige. Det skedde på morgonen den 23 november 1910. För första och sista gången användes i Sverige en giljotin. Den dödsdömda var spårvagnskonduktören Johan Alfred Andersson Ander och brottet han sonade var ett rånmord utfört i början av januari samma år.

→ STOCKHOLMSKÄLLAN

Vid avrättningen hade det gått drygt ett år sedan storstrejken 1909, den första riktigt stora kraftmätningen mellan arbetstagare och arbetsgivare i Sverige. Till en början lamslogs det mesta i landet. I Stockholm stod spårvagnarna stilla och människor fick lösa sina transportbehov på alternativa sätt. Men med hjälp av strejkbrytande konduktörer och förare – varav många hade snabbutbildats för uppgifterna – fick man efter några veckor igång trafiken

på stadens gator. En av dem som anställdes som konduktör var den blivande rånmördaren Johan Alfred Andersson Ander.

Någon månad efter strejken avskedades Ander från tjänsten som spårvagnskonduktör. Enligt direktör Walden vid spårvägsbolaget var orsaken att "hans uppträdande passade icke tjänsten vid bolaget". Kort därefter skedde det brutala mordet och vid den efterföljande rättegången dömdes Ander till döden.

En annan person i samtiden som nyligen haft dödsstraffet hängande över sig var Anton Nilsson, en av de så kallade Amaltheamännen. Sommaren 1908 sprängde han tillsammans med några ungsocialistiska kamrater en båt med engelska strejkbrytare i Malmö. Dådet blev mycket omdebatterat och många såg Gustav V:s benådning av Anton Nilsson våren 1909 som ett försök att blicka de revolutionära strömningarna i landet. Man kan därför fråga sig om rånmördaren Johan Anders öde hade blivit annorlunda om han inte arbetat som

strejkbrytare sommaren 1909, utan istället tagit ställning på samma sida som Anton Nilsson (han levde ända till 1989).

Den 23 november 1910 lät skarprättaren Gustaf Dahlman alltså bilan falla över Anders nacke. Den forne strejkbrytaren vid Stockholms Nya Spårvägsaktiebolag var död. Dahlman kommenterade efteråt: "Det gick hur lätt och ledigt som helst. Men hugget var inte riktigt så fint som det med handbilan." Men några år senare skulle den då pensionerade skarprättarens öde återigen korsas av Stockholms spårvägar. I början på april 1918 gick den sjuttioårige Dahlman över Sankt Eriksgatan. Han uppmärksammade inte signalen från föraren utan träffades av motorvagnen och slungades i gatan. Med krossår i huvudet fördes han till sjukhus. Först två år senare dog Dahlman, av naturliga orsaker, i Stockholm.

Läs mer om fallet Ander på Stockholmskällan. Sök på "Johan Ander".

Mats Hayen

→ TRAFIKNYHETER

Delar av Roslagsbanan ersätts med buss

På grund av arbeten i anslutning till dubbelspårsutbyggnaden på Roslagsbanan, kommer tågtrafiken att ersättas buss mellan Galoppfältet och Österskär 30 januari–2 februari samt mellan Åkers Runö och Österskär 3 februari–9 februari. En särskild tidtabell kommer att gälla under denna period. Resan med buss tar något längre tid än motsvarande tågresa och vi ber resenärer som har en viktig tid att passa att om möjligt välja en tidigare förbindelse. Resenärer från Åkersbergaområdet kan också resa med alternativa färdmedel, t ex busslinjerna 624C och 628C.

Söderort

BUSS 163. Hållplats Svedmyra tunnelbanestation är flyttad cirka 50 meter bakåt för buss 163 mot Bredäng. Det nya hållplatsläget under viadukten är permanent.

BUSS LINJE 160, 164, 168. Hållplats Ämningevägen är flyttad ca 70 meter framåt för buss 160 mot Gullmarsplan, 164 mot Södersjukhuset och 168 mot Gullmarsplan från och med på grund av byggarbete. Detta planeras pågå till december.

BUSS LINJE 161. Buss 161 mot Gröndal stannar inte vid Murklevägen på grund av framkomlighetsproblem. Detta beräknas pågå till augusti.

Innerstan

BUSS LINJE 47, 69, 91. Hållplats Kungsträdgården i båda köriktningarna flyttas cirka 75 meter i riktning mot Sergels torg. Detta på grund av vägarbete.

BUSS, LINJE 2, 55, 96. En tillfällig hållplats för Norrmalmstorg på Birger Jarlgatan mellan Smålandsgatan och Nybroplan i riktning mot Kungsträdgården är inrättad.

→ Fler trafiknyheter: sl.se

Prishöjning på UL/SL-kortet

Den 1 februari höjs priset på Upplands lokaltrafiks (UL) och SLs gemensamma 30-dagarskort något. Detta är en följd av att UL höjer sina priser på samtliga biljetter. SLs del av priset är oförändrat och SL höjer inte heller några andra biljettpriiser. Kortet kommer även fortsättningsvis att ha en bra rabatt jämfört med att resa till ordinarie pris. Från och med den 1 februari blir också UL/SL-kortet en del av ULs och SLs ordinarie biljettsortiment, efter att ha varit på försök under ett drygt år.